

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungari'a : Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU:</p> <p>Pentru publicatiunile de trei ori ce contienn cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze Redactiune „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Èr banii de prenumeratiune la TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.</p>
--	--	---

Istori'a invetiamentului intuitivu.

(Continuare.)

Pe langa tóte staruintiele de a reformá invetiamentulu pe baz'a intuitiuniloru, desi ici-colea se a-retau unele semne de progresu, metodulu in cele mai multe scóle totusi remase in starea s'a de mai nainte, care nu era alt-cev'a, decât memorisare si recitare séca, fara contemplatiuni reale si fara intielegere. Se póte dice, ca metodulu elementaru in genere n'a facutu nici macaru unu pasu inainte, ci intregulu invetiamentu statù inca amortitu in catusile mecanismulvi vechiu, pana cand se ivi *Pestalozzi*. Lui i-a succesu a transformá metodulu instructiunei, aretandu cà in tóte ramurile cunoscintieloru inceputulu trebuie se fie intuitiunea sensuala. *Pestalozzi* spune, cà intuitiunea este baz'a tuturoru cunoscintieloru nóstre, deci tóte obiectele de invetiamentu au sè se incépa cu intuitiuni, si intregulu mersu alu desvoltării spirituale are sè se cladésca pe intuitiuni temeinicé. *Pestalozzi* are totu dreptulu, candu dice despre sine: „Ich habe den höchsten obersten Grundsatz des Unterrichts in der Anerkennung der *Anschauung*, als dem absoluten Fundament aller Erkenntniss, festgesetzt, und mit Beseitigung aller einzelnen Lehren *das Wesen der Lehre selbst* und die Urform aufzufinden gesucht, durch welchen die Ausbildung unseres Geschlechts durch die Natur selber bestimmt werden muss.“ [Eu am stabilitu principiulu suprem alu invetiamentului, recunoscendu intuitiunea de baza absoluta a tóta cunóscerea, si delaturandu ori-ce doctrine particulare, m'am nisiuitu a gasi esenti'a si prototipulu tuturoru doctrineloru, prin care insasi natura determina, cum are sè se desvólte genulu omenescu.“] — „Eu am gasitu, cà intuitiunea este calea, ce insasi natur'a ne-o arata pentru cultivarea rationala a spiritului nostru.

Constatand eu acést'a, tot-odata am aflatu, cà intregulu invetiamentu, mai alesu invetiamentulu popularu, asia precum se tratéza elu astadi, perde din

vedere intuitiunea, care fara indoiéla este principiulu de viétia alu invetiamentului.“

Pestalozzi critica aspru invetiamentulu elementaru de pe timpulu seu, cand continua: „Metodulu de astadi de locu nu considera intuitiunea, care in adeveru e principiulu suprem alu instructiunei. Prin acésta procedere stinge de sine statornici'a mintii elevului, la care elu numai pe calea intuitiunei ar puté ajunge.“ — „Eu am aflatu, continua *Pestalozzi*, si mi-este claru cá lumin'a dilei, ca acestu invetiamentu de astadi nu e in stare a reduce mijlócele si regulele sale particulare la nisce formule simple si esentiale; ci prin negligarea intuitiunei cá baza absoluta a tóta cunóscerea, se face imposibilu.“ — „Intuitiunea suplinesce esplicările lungi. Adeverurile ce resulta din intuitiuni sunt atât de convingetóre, încât vorbele sunt aprópe de prisos.“ — Principiile si nisuintiele lui *Pestalozzi* condusera metodulu instructiunii intr'unu nou stadiu de desvoltare, si am poté dice, cà staruintiele nici unui pedagogu nu avura o iniriurie asia mare asupr'a organismului didacticu alu scólei poporale moderne, cá si parerile si staruintiele lui *Pestalozzi*. — Cu tóte cà meritulu acestui barbatu nu se póte contestá, vederile lui inca nu sunt libere de unele retaciri. Pornindu din regula „dela aprópe la departe,“ *Pestalozzi* sustienea cà primul obiectu de intuitiune are se fie corpulu omenescu. Nimicu nu e mai aprópe de omu, decât corpulu seu, nimicu nu e mai demnu si mai folositoriu de a fi primul obiectu de intuitiune pentru scolariulu incepetoriu, decât privirea si cunóscerea fiintiei omenesci, carea in adeveru e unu microcosmos in lumea cea mare. Inse omulu e unu productu alu naturei atât de complicatu, compusu din pàrti atât de diverse, in càt nu póte servi cá obiectu incepetoriu pentru intuitiuni, alesu daca am pretinde nisce intuitiuni atât de acurate si minutióse, precum vrea *Pestalozzi*. — Mai departe retacesce *Pestalozzi*, cand crede, cà *form'a*, *numerulu* si *tonulu* sunt cele trei momente, pe langa cari au sè se desvólte tóte intuitiunile. Afara de *tonu*

(sau cuventu,) forma si numeru mai esista inca numeroase puncte dupa cari trebue se intuiam obiectele. —

(Va urmá.)

Dr. Petru Piposiu.

Dela a II-a conferintia

a invetiatoriloru gr. or. rom. din tractulu protteralu alu B. Comlosiului, tienuta in 27-28. Decembre 1887 in Toraculu-mare.

Este unu ce necontestaveru, ca pentru promovarea ori carui interesu comunu, se receru fortie unite.

Se pare ca si corpulu nostru didacticu e pe deplinu patrunsu de necesitatea intruniriloru si conferariloru mai dese, cari sunt cele mai salutare si sigure cai, spre a da invetiamentului nostru primariu unu impulsu mai puternicu spre prosperare.

Mare si grea este problem'a din cestiune, si multe sunt fatalitatile, cari dilnicu atingu si submina scól'a si invetiatoriulu romanu.

Scrutatoriulu nepartialu se va convinge la primul pasu, ce-lu va face cu scopu de a studiá sórtea scólei si a bietului invetiatoriu romanu; ca — dieu acesti factori — cu putiene esceptiuni — nu se bucura de sprijinulu si atentiunea organeloru subalterne, ca scól'a din di in di perde din prestigiu.

Pe langa indiferentismulu ce-lu intempina bietulu pioneru in tóte actiunile sale salutare, e unu ce negru in viéti'a nóstra administrativa scolara, ca sermanulu omu e datu mai apoi cá sacrificiu intereselor individuali, invidiei si ambitiunei vane omenesci.

E in adeveru timpul supremu, se incepemu a manifestá mai multu interesu fatia de caus'a scolara, a apretia meritele ómeniloru devotati si energiosi in ale prosperarii si a nu-i lasá victim'a ingratiudinei omenesci.

Retacu de asta-data casurile concrete, sperandu sanarea reului din partea venerabileloru autoritati.

Cerendu scusele pentru cele premise, credu a nu fi fara interesu urmarindu actiunea corpului invetiatorescu din tractulu Banat-Comlosiului, carele sub conducerea binemeritatului domnu inspectoru scolariu *Paul Tempea*, a tienutu a dóu'a conferintia din a. 1887 in Toraculu-mare.

Conferinti'a s'a deschisu la 2 óre p. m. prin urmatoriulu discursu pronuniatu de dlu inspectoru presedinte.

„Stimatiloru Domni invetiatori! Onorabila conferintia! Scimu cu totii, cum-cá scopulu ce-lu urmarimu in scóla cá invetiatori este a instrui si a educá bine pe elevii incredinti nóua, — prin urmare nisuintiele nóstre trebuescu concentrate in puterea de a-ii face accesibili pentru instructiune, si prin desvoltarea caracterului a-ii face ómeni morali, accesibili pentru religiune si moralitate.

Este fórte grea problem'a acést'a, ce ni s'a impusu stimatiloru domni invetiatori, si mai vertosu pentru aceea, pentruca trebue de timpuriu se ne incepem opulu, si apoi cu câte greutáti avem a ne luptá, atunci cand in scólele nóstre poporale se aduna diferite elemente cu diferite moravuri si inclinári, de cari invetiatoriulu trebue se tiena contu, si se scie cumpeni bine operatiunile sale cá se nu gresiésca; ba mai adangu: ca invetiatoriulu trebue se aiba si dibaci'a si pracs'a spre a scí informá pe elevii sei prin instructiune, si prin aceea a-ii pregati pentru educatiune si formarea caracterului religiosu-moralu.

Este unu lucru fórte anevoiosu, dara se me credeti Domniloru invetiatori, cum-cá peste aceste greutáti usioru potem trece, déca in pracs'a nóstra scolara vom cunósce nedispensabil'a nóstra datorintia a instrui bine, si acést'a o dicu pentru aceea, pentru-cá numai prin instructiune buna se desvólta in elevu priceperea, judecat'a, memori'a si consciinti'a.

Este nedisputabila acésta datorintia la invetiatoriu a sterni in elevi bunavointi'a si aplicarea catra invetiatura si accesibilitatea catra totu ce este spre folosu in directiunea instructiunei si a educatiunei.

Onorabila conferintia!

De asta-data fara alte descoperiri am poté incepe lucrárele nóstre in conferintia, totu-si inse pentru prosperitatea nóstra si a invetiamentului deosebi me semtu indemnatu de oportunitate a Ve vorbi astadi si despre alte recerintie, ce fiecare invetiatoriu trebue se le posiéda, si la prim'a conferintia nu le am potutu atinge; — me semtu acum deobligatu a le atinge cu scopu cá se facu servitiu D-Vóstra si invetiamentului preste totu.

Am sustienutu si de alta data si sustienu si acum, cum-cá invetiatoriulu practiculu este metodulu celu mai bunu. Dupa cum este invetiatoriulu, asia i-este si instructiunea si educatiunea, asia i-este si scól'a, in carea lucra si influintiéza asupra eleviloru sei.

Onorata conferintia!

Am observatu la unii invetiatori teneri, cum-cá in timpul prelegeriloru, cand propunu eleviloru, alérga in pasi lungi dintr'unu capetu alu scólei in cela-alaltu. Ei necontentitu sunt intr'o miscare febrila si nu obsérva regulele disciplinei; ei nu dominéza pe elevi cu privirea, si pentru aceea si elevii loru devinu distrasi si nu se intereséza de ceea-ce le propune invetiatoriulu.

O astfelu de purtare in scóla strica instructiunei si educatiunei. Spre a poté produce liniste in scóla, este de lipsa ca invetiatoriulu se fie in liniste. Numai acelu invetiatoriu va scí dominá si discipliná pe elevi, care scie a se dominá si discipliná pe sine.

In adeveru este greu a-ne desbracá de indatinári rele, dara ori cât de greu ni aru cadea, acelea trebuescu delaturale, pentru-ca sunt daunóse invetiamentului si educatiunei.

O alta indatinare rea ce am observatu este : ca unii invetiatori teneri prelegu in scóla intr'unu tonu inaltu si vorbesca pré multu cu elevii.

La acésta eróre contribue zelulu celu mare alu invetiatoriloru teneri de a produce multu, la altii ca in tonulu inaltu si in vorbirea inalta jace vivacitatea instructiunei si indemnulu spre invetiatura, — ér la altii parerea, ca prin aceea se produce in scóla liniste si atentiune in scolari.

Aceste pareri sunt gresite, de órece spre a sterni in elevi vointia catra invetiatura si spre a fi cu atentiune la propunerea invetiatorului, nu se cere o vóce inalta, ci pricepere de a inriuri asupr'a inimei si mintii elevului, a scí impartí materialulu si a-lu ordiná astfelu, ca cuprinsulu aceluia se produca efectu in elevi.

Am observatu domniloru invetiatori, cum-ca tonulu inaltu este daunos disciplinei, si éta pentru-ce : scolarii se dedau cu tonulu inaltu alu invetiatorului intocmai cá cu sgomotulu unei mori, si ei devinu larmuitori si distrasi in scóla din cauza ca sunt convinsi, cumca vorbindu invetiatorulu tare nu va audí discursurile loru cu vecinii, pe langa cari scaderi retacu daun'a ce o suferé scól'a, pentruca in o astfelu de scóla se va audí tetdén'a sgomotu si admonieri multe, éra invetiatorulu prin o astfelu de propunere va fi espusu a i-se atacá si sanatatea.

Onorabila conferintia!

Sum convinsu cum-ca déca invetiatorulu va prelege in scóla cu o voce mai moderata, scolarii voru fi cu mai multa atentiune la propunerile lui si totodata va observá ori ce sgomotu, séu necuviintie ale eleviloru sei.

In privinti'a acést'a este fórte bine déca invetiatorulu va vorbí in scóla mai putien si cu vóce mai moderata, inse in forma adevarata si cu o intonare buna.

Lucrulu principalu este : ca invetiatorulu se pricepa a atrage atentiunea scolariiloru la propunerile sale, pentruca numai atunci se va dovedí in scóla o viétia buna si sanatósa, éra instructiunea in o astfelu de scóla va prosperá.

Din viéti'a mea scolara in scól'a poporala si normala ve potu aduce Domniloru invetiatori esemple, cum-ca unii dintre invetiatorii mei din scólele ce le am percursu ca baiétu, ne admoniau di pe di pe toti scolarii, ca nu suntem cu atentiune la propunerile loru si diceau ca suntem prosti si magari, pentruca nu eram in stare se-ii pricepemu.

Acei invetiatori nu se cunosceau pe sine, nu vedeau cum-ca in superbí'a loru stateau la unu punctu inaltu, de unde privindu la noi in intunerecu nu respandean nici o radia de lumina. Ei ne numeau prosti si magari, si in adeveru aceea amu si remasu in scól'a loru, inse numai prin vin'a loru, pentru-ca si ei erau totu atátu de intunecati la minte ca si noi.

Acésta descoperire am facut'o nu cu scopu ca se ofensezu pe carev'a dintre DVóstre, ci pentruca am facutu esperintia, ca elevii sub man'a astorfeliu de invetiatori nu numai regreséza in cunoscintie, ci pierdu tóta voi'a si puterea de a-se face accesibili spre cele de folosu pentru viétia.

Nu este nimicu mai durerosu in viéti'a scolariiloru, decât credinti'a ca densii nu posedu talentu spre a poté invetiá aceea ce aru trebui se invetie in scóla ; si acésta credintia are putere necalculabila asupr'a sufletulu elevului, din motivu, ca chiar invetiatorulu l'a dechiaratu de neaptu pentru invetiatura, l'a numitu prostu si magariu.

Maxim'a invetiatorului se fie ca pe nici unu elevu se nu-lu descuragieze prin cuvinte dure dela invetiatura, ci se respandésca radiele luminei sale asupr'a eleviloru sei in form'a metodica dupa unu planu anumitu, se nu tréca usior peste prelegeri, ci se tiona in vedere temeinicí'a prelegeriloru sale, dela cari aterna totulu, — se procéda incetisioru in instructiune, inse cu resultatu bunu, ca fiecare elevu se-lu pricepa, si atunci póte fi siguru invetiatorulu, cum-cà nu va avé cauza de a se vaierá, ca elevii nu-lu pricepu.

Acést'a o dicu si pentru aceea, pentruca unii invetiatori in zelulu loru pré mare vréu se propuna multa materialu cu scopu cá se arete multu progresu.

Acésta procedura inse nu este corecta, fiindcà a invetiá multu nu se potrivesce cu a invetiá temeinicu si bine.

Se ne notámu Domniloru invetiatori bine, cumcà numai aceea posedu elevii nostri ce au invetiatu temeinicu, si pentru aceea multu séu prea multu este spre daun'a eleviloru si a invetiamentulu, pentrucà elevii nu sunt capabili de a stapani deodata multu séu prea multu materialu.

In privinti'a acést'a invetiatorulu numai atunci va fi bunu magistru, cand pe langa planulu de invetiamentu, de dupa care propune, va purtá si unu diuaru, in care va induce si resultatulu obtienutu in obiectele propuse relativu la prelegerile tiente eleviloru sei, si la finea anulu va face bilantiu, éra dupa mai multi ani punendu in cumpena si esperintiele sale va potea fini socotél'a din scóla fara nici unu deficitu, — si asia tot cu mai multa sigurantia va potea procede spre scopulu ce-lu urmaresce.

O alta scadere ce am mai observatu este cumcà nu fie-care invetiatoriu scie a-si ocupá elevii sub durat'a prelegerii si nu tiene contu de toti elevii din scóla.

Invetiatorulu cand prelege nu póte sè se ocupe deodata cu tóte clasele din scóla, si bine facu acei invetiatori, cari propunendu unei clase, pe celelalte le ocupa cu alte lucruri scripturistice, pentrucà numai asia scól'a intréga va fi ocupata, si elevii nu se vor predá lenevirei si nici vor fi distrasi, larmuitori si petulanti.

Acésta gresióla am observat'o la unii invetiatori, si ii rogu se o delature din scóla, pentrucà fara ocupatiune elevii nu sunt in stare a fi cu atentiune, diligentia, si nici vor putea fi in liniste, cu atât mai putienu vor pricepe vointi'a invetiatoriului, ca ei in scóla se fie ocupati cu invetiatur'a; prin urmare tóta gresial'a provine numai dela invetiatoriu, cand atari aparintie se obsérva in scóla, si vin'a este a invetiatoriului, cà nu scie a-si indreptá activitatea s'a intr'a-colo, cá nici unu minutu se nu remana nefolositu pentru instructiune.

Nu a-Ti observat' DVóstra stimatiloru Domni invetiatori, cumcà pruncii deia fire voiescu se fie in continuu ocupati cu ceva, si in adeveru pe nici unu pruncu sanatosu nu-lu veti putea face séu constringe se siéda fara nici o ocupatiune.

Déca invetiatoriulu nu va sci a ocupá pe elevii sei sub tóta durat'a prelegerii, ei si-vor face ocupatiuni, si de comunu inceptu a discura cu vecinii, a-se certá, a-se bate, si prin aceste necuviintie se conturba prelegerea, éra invetiatoriulu si-perde firulu prelegerii si prin conturbari de acésta natura multi invetiatori si-perdu rabdarea si indulgenti'a catra scolari si inceptu a-ii pedepsi, nesocotindu cumcà nu elevii sunt vin'a la tóte acestea, ei densii pentrucà nu au sciutu a-i ocupá cu alte lucruri folositoare pentru ei.

Acelu invetiatoriu, carele nu scie a-si ocupá sub durat'a prelegerii pe toti elevii sei, póte tot admoniá si strigá peste elevi pana la regusire, si nimicu nu va folosi, ba din contra si-va afurisi chiamarea, éra pe scolari ii-va considerá de nisce monstirii inmorali, si scól'a de o tortura nesuferibila; si tóte acestea provinu numai si numai dela nepriceperea invetiatoriului, cà nu-si scie ocupá elevii cu lucruri folositoare pentru ei.

Se ne notámu bine stimatiloru Domni invetiatori, cumcà elementulu, sub care generatiunea crescenda va prosperá este vivacitatea si bucuri'a din scóla ce se manifestéza la scolari prin instructiunea respective educatiunea influintiata de invetiatoriu asupra eleviloru sei, si pentru aceea este fórte de doritu, cá invetiatorii sè se intereseze de metodu si cá educatori se fie o oglinda clara, prin carea elevii se privésca scól'a de unu raiu, in care tóte prosperéza si tóte cele folositoare si bune se potu gustá, si cumcà in scóla nu esista otrava séu veninu.

Onorabila conferintia! Din tóte pana aci espuse, resulta cumcà numai unu invetiatoriu bunu póte instrui bine, éra prin disciplin'a s'a cea buna scie pe elevii sei a-i educá bine, si acést'a s'a doveditu in tóte scólele bune, si sciti pentru ce? Pentru-cà instructiunea cu calculu bunu, pregatita dupa planu este unu lucru sistematicu si nu póte gresi, éra disciplin'a buna este eflusulu caracterului invetiatoriului.

Precum este invetiatoriulu asia sunt si elevii si viéti'a scolara ni-a doveditu prea invederatu, cumcà

invetiatoriulu bunu este icón'a suflétésca a eleviloru sei in privinti'a instructiunei si a educatiunei.

Credu, cumcà deplinu m'ati priceputu domniloru invetiatori, cand am disu cumcà instructiunea merge mana in mana cu educatiunea si cumcà dupa pedagogi'a moderna in scólele poporale invetiamentulu este educativu, pentru aceea se si pune mare pondu pe formarea caracterelor si prin urmare si disciplin'a in scólele poporale si-are rolulu insemnatu pentru instructiunea educativa.

Nu voiu vorbi de astadata despre disciplina, pentru ca cu ocaziunea acést'a am avutu altu scopu, dara totusi pe scurtu voiu indegetá unele maxime din viétiá, ce nu le potu trece cu vederea nici de astadata si acelea sunt:

1. Precum sórele luminéza intrég'a lume si este binefacatoriu pentru toti, asia si invetiatoriulu bunu luminéza si respandése lumin'a si caldur'a sa in scóla asupra eleviloru sei si asupra comunei, si acele binefaceri promovéza instructiunea si educatiunea in scóla de o parte, éra peste tot comun'a progreséza in educatiune, respective in moralitate.

2. Elevii vor fi punctuali si disciplinati, déca invetiatoriulu loru va fi punctualu si disciplinaru.

3. Elevii vor fi atunci binevoitori, modesti, amicali, drepti si modesti, cand invetiatoriulu loru se va aratá tot astfeliu.

Din tóte aceste resulta, cumcà chiamarea DVóstra stimatiloru Domni invetiatori este o chiamare ponderósa in viétiá. DVóstra aveti datorintia a nisui di pe di pentru largirea cunoscintiloru DVóstra cu scopu de a instrui si a educá bine in scóla, adeca de a respandi lumina, cá sè se produca prin lumin'a DVóstra o viétiá buna in scóla si in comuna.

Finindu cu acestea Ve salutu cu bucuria si de astadata vediendu-ve intruniti in conferintia si implorandu ajutoriulu lui Dumnedieu peste lucràrile nóstre dechiaru conferinti'a de astadi de deschisa."

Am reprodustu acestu pretiosu discursu, parte ca e fórte instructivu, parte cá se Ve convingeti si vedeti pe realulu siefu alu cercului in asemenea conditiuni, pe cari le pretindu giurstarile si spiritulu timpului.

In conferintia s'a pusu la ordine propunerea domnului Petru Avramutiu „Despre cetire si scriere," carea a fostu bine succésa.

A urmatu apoi tractatulu teoreticu din „Geografie" a desterului invetiatoriu Petru Ferentiu, carea erá cu multu mai succésa de cumva propunatoriulu ar fi apretiatu mai multu calea practica.

Fíindu timpul inaintatu conferinti'a s'a inchisu, redeschidiendu-se la 28. Decemvre in órele antemeridiane si propunendu cu succesu dlu Georgiu Serbu, „Din frangerile diecimali si regul'a de trei." Erá fórte nimeritu decumva dlu propunatoriu nainte de operatiunile formali, facea si o analiza matematica.

In genere rezultatulu conferintiei a fostu imbucuratori, servindu de bunu auguru pentru viitoriulu scóleloru nóstre!

Este inse unu ce regretabilu in viéti'a conferintieloru nóstre, càci nu s'a urmatu unu planu óre-care, ci totdeun'a ne-am pomenitu cu nisce notiuni de introducere in materi'a vre-unui obiectu de invetiamentu, pe cand continuarea a remasu pana acumu unu terenu nepenetratu de destoinici'a on. propunatori.

In genere ar fi de doritu cá duu propunatori se pricepa bine materi'a de predatu, si se precugete procesulu si form'a invetiamentului.

Am nutritu osebita bucuria, cá prin impulsulu datu invetiamentului prin sistemisarea acestoru conferintie in tractulu nostru, vom ajunge cu timpulu acelu nivelu de perfectiune, carele tinde a-lu realisá pedagogi'a moderna; regretu inse càci unii stimati invetiatori n'au intielesu vócea prea demnului loru siefu — cand au decisu sistarea provisoria a acestoru conferintie.

Sum convinsu ca frecuentarea respectiveloru conferintie lunarie — ori chiar trimestrale — sunt impreunate cu sacrificii materiali, — cari e de regretatu ca nu se rebonifica din partea comuneloru; sum convinsu Domniloru cá toti ni-au denegatu sprijinulu necesariu pentru realisarea marelui opu la carele ne-am angajat primindu acést'a sacra chiemare; dar nu disperati, fiti energiosi si consecuenti, càci in' manile nóstre e depusu binele temporalu si eternu alu omenirei; nóua ne va multiumi, pe noi ne va blastemá odinióra — dincoei si dincolo de mormentu.

Torontalu, in Ianuariu 1888.

Iustus Verus.

Cev'a din Astronomia

(prelegere tienuta poporului.)

Cine n'au vediutu dintre Dvóstra, fratiloru, sér'a pe ceriu, cât de frumosu lucescu stelele si mandr'a luna, carea, de si-e nópte, totusi ne-face mai intreprindietori prin aceea, ca luminandu-ni calea in intunerecu: umblám, ba chiar si ispravimu multe lucruri folositoare la lumin'a ei? Cine dintre Dvóstra, n'au trasu folosulu acelu puternicu Imperatu — a Sórelui — si nu s'au incalditu la radele lui?

Si Dómne, mari si multe corpuri del-destea mai sunt in lumea ast'a mare adeca, multi sori si multe luni mai sunt, pentru-cá stelele câte le-vedem pe ceriu, nu sunt altceva decât érași corpuri ceresci, precum e Sórele, lun'a si pamentulu nostru, abuna-óra. Pentru-ca se sciti, fratiloru ca déca au poté noi merge de aici, pe Sóre, ori pe alta stea, atunci tocmai asia am vedé pamentulu nostru, precum vedem noi atare stéua pre ceriu, si asia l'am vedea, pentru-ca fiindu noi pe Sóre si acel'a fiindu fórte de parte de pamentu, ni-s'ar aratá fórte micu, de totu micu, pentru-cá cu cât unu lucru e mai departe de noi, cu atât lu-vedem mai micu.

Sunt multe, de totu multe stele pe ceriu, séu corpuri ceresci, cum se mai numescu si suntu astfelu de minunatu intocmite. ca mai multe corpuri (stele) de aces-

tea, dintre care unele sunt cu multu, dar tare cu multu mai mari ca si pamentulu nostru, se invertescu pre langa unulu, carele sta locului; dicu, se invertescu si totusi nu se lovescu unele cu altele, ci fie care merge pre calea s'a si la tempulu seu; nu merge nici un'a in calea celeialalte, spre a-o impedeá in trebile ei: traescu in cea mai buna pretenie. Ce bine ar fi, déca intre noi, ómenii, ar fi aceea dragoste, aceea legatura, ca se-ni facem fie-care datorintia si se nu amblám a pune altor'a pedeci si a cautá numai intr'acolo, ca se-li facem reu! Si nu ni-ar stá reu, déca am face asia, pentru-cá atunci, cand corpurile acelea traiescu la olalta in cea mai buna legatura, in cea mai buna dragoste, cá nesce lucruri, cari n'au minte, atunci noi, cari avem minte, cu care potemu deschilini binele de reu, óre e frumosu se remenemu noi in urm'a acelor corpuri fara minte si judecata? Nu! — fratiloru, pentru-ca atunci am aretá, ca noi suntem mai putien — a buna-óra, ca aceea corpuri ceresci, cari n'au minte cá si noi. Se luám numai pilda dela ele, si se traimu si noi in lumea acést'a cu aceea dragoste, cu care traescu acelea corpuri in loculu celu mare alu ceriului.

Si, cá se poteti si mai bine intielege, ca ce foliu de legatura se afla între acestea corpuri, vi voiu vorbi aci despre unele si dintre acestea mai antaiu vi-voiu vorbú despre stéu'a, pre care locuim noi adeca, despre pamentulu nostru.

Multi oru crediutu din vechime, ba chiar si adi sunt ómeni de acei'a, cari credu, cá pamentulu nostru e intinsu ca-o mésa departe, departe, pana se impreuna ceriulu cu pamentulu. Si, ca pamentulu sta tiapenu in locu, ér ceriulu e intinsu pre de asupr'a cá si-o cóje de ou, pre care in tóta diu'a, de catra reseritu, se aradica Sórele, pana-ce ajunge la amédiadi, si de aici coborandu-se, se baga sub pamentu, unde petrece tóta nópte.

Asia au crediutu atunci lumea, asia sunt si adi, cari credu asia, firesce, numai dintre ómnii ne-invetiati, multi credu si spunu, ca pamentulu nostru lu-tienu in spate 3 pesci mari si cand unu pesce se misca, atunci pamentulu se cutremura. Asia cev'a nici-ca potem gandí, pentru-cá se-ni spuna acei'a, cari credu asia, ca pe ce anume stau acei pesci? Unde si pre ce sta ap'a aceea, in care traiescu ei?

Cu cât omulu e mai intunecatu la minte adeca, mai ne invetiatu, cu atât mai cu greu póte cunósce adeverulu; cand judeca, judeca numai éca asia, pe de-asupr'a. Si lumea de de multu, nu érá pré invetiata, dar mai tardiu luminandu-se ómenii, au pututu strabate mai afundu cu mintea loru si au vediutu, ca, Dieu, nu bine au crediutu be-tranii, cum au crediutu despre pamentu, ca adeca, pamentulu nu s'ar misca, ci Sórele ar amblá in jurulu seu si ca pamentulu ar stá proptitu de cev'a.

Destulu, ca dupa multa spargere de capu, s'au aflatu, ca pamentulu nostru e rotundu, mai in form'a unui meru si sta in aeru, pare-cá ar sburá, ne proptitu de nimie'a, care tot-odata se inverté in jurulu seu in 24 de óre, dela apusu spre resaritu, abuna-óra, cum s'ar inverti unu meru, déca am bagá prin cele dóue capete ale merului unu baticelu si apoi l'am întóree cu man'a, séu, precum se întóree rót'a dela caru in jurulu osiei sale.

Se stee pamentulu in aeru, ne proptitu de nemicu si invertindu-se in jurulu seu, noi se nu picam — veti dice Dvóstra ast'a-i pré multu! Da, cam de minunatu lucru e, pentru omulu acel'a, carele nu póte cuprinde cu mintea s'a, asia cev'a, dar pre langa tóte acestea adeverulu adeveru remane. Dar, cá se intielegeti ca de unde vine aceea, ca pamentulu nostru sta in aeru ne proptitu de nemicu, vi-voiu spune aci unu esemplu. Se prindem la unu caru, de tóte patru párti ale sale, totu câte doi boi asemenea-

de tari, gandindu si aceea, ca carulu nu s'ar strică si daca boii ar trage in tóte pãrtile carulu, totu intr'un chipu, óre incatrau se-va duce carulu? Nici intr'o parte, ci va stá locului.

Tochmai asia sta si cu pamentulu nostru. Fiecare corpu cerescu trage pe cel-alaltu la sine; unulu lu-trage intr'o parte, altulu intr'alta, si asia nu póte merge nici catra unulu, ci, vrendu nevrendu, trebue se remana locului. Pamentulu nostru, carele inca e incungiuratu de corpuri ceresci si fiindu trasu de celea corpuri in tóte pãrtile, asemenea sta locului, abuna-óra, cá si carulu trasu de boi. Totu asia sta treb'a si cu invertirea pamentului in giurulu seu, ca adeca, invertindu-se elu, noi totusi nu picam dupa elu. Aci se luãm spre pilda, unu amnariu si se-lu punem langa unu acu si vom vedea, ca amnariulu va trage aculu la sine, si de si tienem amnariulu cu aculu in josu, totusi aculu nu pica, pentru-ca amnariulu trage aculu la sine si nu-lu lasa se pice. Unu amnariu adevratu e si pamentulu nostru, ca si elu, câte lucruri sunt pe elu, pe tóte le trage catra sine adeca, le tiene in bratișele sale si nu-le slobóde de acolo nici intr'un chipu; de acolo vine apoi, ca invertindu-se pamentulu in jurulu seu, noi nu picam dupa elu.

Dela invertirea pamentului in jurulu seu, vine diu'a si nóptea. Sórele sta locului nemiscatu, ér pamentulu se inverti si invertindu-se vedem, ca Sórele resare si apune. Si acést'a se intempla asia: Se-ni inchipuimu aici unu vasu mare, care ar avea form'a pamentului, si acél'a se se intórca dela apusu spre resaritu, ér de asupr'a lui, se tiena cinev'a o lumina aprinsa. Lumin'a, se dicem, ca e Sórele si vasulu pamentulu, pentru-cá se sciti, fratiloru, ca pamentulu nostru n'are lumina, ci aceea ce-o are, o capeta dela Sóre. Si acum invertindu-se vasulu, vom vedé, ca aceea parte din vasu, care mai nainte au fostu de asupr'a, merge totu mai injosu, ér lumin'a abea mai luminéza aceea parte si déca ar fi nesce góngge mici, de totu mici pe aceea parte de vasu, acelor'a li-s'ar in pareu, ca lumin'a apune adeca, s'ar bagá sub pamentu, ne simtiendu ele, ca vasulu se inverti, fiind-cá ele sunt fórté mici. Destulu, ca invertindu-se vasulu, cu tempulu, aceea parte a vasului, ér incepe a fi luminata de lumina si gónggele oru dice, ca resare lumin'a, tocmai asia, dupa cum credu alti multi ómeni despre Sóre. Va se dica, pamentulu numai se inverti, ér Sórele sta locului ne miscatu.

Afara de acésta invertire adeca, invertirea pamentului in jurulu ossiei sale, se mai inverti pamentulu si in jurulu sórelui, in restimpu de 365 dile, 5 óre, 48 minute si 51 secunde. Dela invertirea acést'a provine cele patru anutimpuri: primavér'a, vér'a, tómn'a si érn'a.

Se-ni inchipuimu, spre esemplu, cá unu omu màna in aria spre a-o calcá unu calu, carele s'ar întórce tot preste capu si intorcendu-se invertesce si in jurulu celui ce-lu màna adeca, in jurulu omului. Darea preste capu se póte asemenea cu invertirea pamentului in jurulu ossiei sale, ér invertirea in jurulu carui'a lu-màna, o potemu asemenea cu invertirea ce o face pamentulu in jurulu sórelui, inchipuindu-ni, totodata aceea cá omulu, care lumàna, se fie sórele.

Calea ce-o face pamentulu in jurulu sórelui e fórté mare, si ca se póta face pamentulu acelu mare incungiuru, trebue se se invérta fórté iute. Si, ca se-vi poteti inchipui iutiél'a, cu care se invérta, e destulu, déca vi-voiu spune, cá déca ar potea stá cinev'a langa calea, pe unde trece pamentulu, atunci odata ar vedea, ca ar trece o steua mare, mare, pe dinaintea lui cá fulgerulu, fara a putea vedea ceva, cá ce anume ar fi pe ea, a buna-óra, cá si când ar face cinev'a cu man'a pe dinaintea ochiloru. Si, pe langa tóte acestea noi nu simtimu nimicu, cá elu se

inverti si inca cum de iute. Pricin'a este, ca pamentulu e fórté mare si pe langa marimea lui, noi suntemu asia de mici, cá celu mai micu firu de pravu ce se afla pre pamentu.

Dupa ce vi-am vorbitu ceva despre pamentu, voiu trece si vi-voiu vorbi ceva si despre luna.

Cea mai mare stéua, dupa sóre, noue ni-s'ar pareu, cá ar fi lun'a si acést'a ni-se inpare, pentrucá lun'a cu multu e mai aprópe de pamentu, a buna-óra, cá alte stele, cari póte se fie si sunt cele mai multe cu multu mai mari cá lun'a, dar fiind-cá sunt fórté departe de pamentu, le vedemu, de par-cá ar fi nesce merisióre.

Lun'a inca e unu corpu cerescu, care n'are lumin'a s'a propria, a buna-óra, ca si pamentulu nostru, ci aceea ce-o are, o capeta dela sóre si asia, fiind luminata de sóre ni-da si nóua din lumin'a inprumutata si prin aceea ni face de multe-ori nesce nopti fórté placute.

Cá si pamentulu nostru, asia si lun'a se inverti in jurulu ossiei sale si totodata si in jurulu pamentului, in restimpu de 27 dile, 7 óre si 43 minute adeca, mai patru septemani. Si dela invertirea acést'a vine, cá lun'a se vede, cand cá o secere, cand cá jumetate de fundu si éra, cá unu foadu rotundu. Si cá se poteti intielege mai bine, cum de se intempla asia, cum se intempla, me voiu folosi de esemplulu cu calulu, adusu la invertirea pamentului. Se-ni inchipuimu, ca in jurulu acelui calu inca s'ar inverti unu manzu, dandu-se si elu preste capu si cu calu cu tot s'ar inverti si in jurulu omului, care l'am inchipuitu a fi sórele. Va se dica, omulu se fie sórele, calulu, care se inverti in jurulu sórelui, dandu-se preste capu, se fie pamentulu si manzulu, carele inca se dá preste capu si se inverti in jurulu calului si cu acél'a in jurulu omului, lu-potemu asemenea cu lun'a

Pin invertirea lunei in jurulu pamentului, vine lun'a, in restimpu de 27 dile, 7 óre si 43 minute, intre sóre si intre pamentu, precum si pamentulu érași intru atât'a timpu vine intre luna si intre sóre. Fiind-cá lun'a n'are lumin'a s'a, aflandu-se intre pamentu si sóre, numai aceea parte a lunei va fi luminata, carea se afla catra sóre, ér partea cea catra pamentu, remane neluminata si, nefiindu luminata, noi n'o vedemu si atunci dicemu, cá s'au gatatu lun'a. Departandu-se lun'a, prin invertirea s'a in jurulu pamentului, din calea sórelui, atunci o vedemu putienelu luminata la o parte si anume, partea ce se afla spre sóre, carea se si aréta in forma de secera si asia, cu cât se indeparta mai tare din calea sórelui, cu atât, partea ce stá catra noi, va fi mai multu luminata, pana ajunge, de vine, ca se afla inapoi'a pamentului adeca, cand pamentulu se afla intre sóre si intre luna, când apoi radiele sórelui cadu pe partea aceea a lunei, carea se afla catra pamentu, si atunci dicemu, cá lun'a e plina. De aici apoi, érași cu cât mai tare se apropie de a ajunge intre sóre si pamentu cu atât va fi mai putienelu luminata aceea parte din luna, carea se afla spre pamentu, pana ajungendu érași intre sóre si pamentu, nu se mai vede de feliu.

Se intempla de multe-ori, ca diu'a la amédi si in timpu seninu si totu-si sórele nu-se vede, se intuneca adeca, dupa cum dicu ómenii, lu-mânca vêrcolacii. Tot asia se intempla, ca se intuneca insusi si lun'a. Acést'a apoi vine de acolo, ca pamentulu se inverti in jurulu sórelui si lun'a in jurulu pamentului si prin invertirea loru, se póte intemplá, cá lun'a póte se vina in umbr'a pamentului si pamentulu a lunei, si acést'a se póte intemplá numai atunci, cand pamentulu se afla intre sóre si intre luna, ori intorsu adeca, lun'a se afla intre sóre si pamentu. Cand se afla pamentulu intre sóre si luna, atunci radiele sórelui cadu numai pre pamentu, ér umbr'a pamentului cade pe luna, carea se afla inapoi'a pamentului si atunci se in-

templă, cã lun'a se intuneca si éra, cand se afla lun'a intre sóre si pamentu, atunci radiile sórelui cadu pre luna si fiind radiile sórelui inpedecate de a strabate pre pamentu, carele se afla in urm'a lunei, atunci se intempla intunecime de sóre. Unu exemplu : deca doi ómeni stau inaintea unei lumini, asia, cã unulu stã inaintea celui alaltu, atunci umbr'a celui dantaiu va cadea pre celu dinapoi si-lu va intunecã si intunecandu-lu, nici nu va vedea radiile de lumina. Va se dica, inchipuindu-ne pre omulu celu de langa lumina, cã ar fi pamentulu si celu din urma lun'a, ori intorsu, atunci fórte usioru potemu pricepe, ca cum se intempla, cã v ercolacii mânca sórele si lun'a.

Deca ne uit amu in luna, cand e plina, vedemu acolo nesce pete. Unii ómenii, firesce, neinvetiati, dicu, cã ar fi pecurariulu cu oile, ér altii dicu, ca se aréta cum au omoritu Cain pre fratele seu Avelu si mai scie Dumnedieu bunulu ce.

In tot felulu de chipuri credeau, mai de multu, chiar si ómenii invetiati, dar dupa-ce s'au aflatu ochianulu adeca acelea lucruri, cu cari omulu póte vedea de parte, fórte departe, au aflatu, cã dieu, acelea pete de de luna nu sunt alt-ce, de cât nesce munti mari si văi ad enci.

Am fostu disu, cã pamentulu si lun'a sunt nesce corpuri ceresci, cari n'au lumin'a loru, ci o primescu dela sóre, in jurulu carui'a, totodata se si invertescu. Va se dica, sórele este unu adeveratu Imperatu preste acelea stele, ori corpuri ceresci, cari se invertescu in jurulu seu.

Precum se deosebesce omulu de unu animalu prin mintea s'a, adeca, omulu are minte, ér animalulu n'are, tocmai asia se deosebesce si sórele de pamentu si luna prin lumin'a sa propria, de o parte, ér de alta parte sórele e cu multu mai mare ca pamentulu si lun'a, precum si prin aceea, cã sórele stã locului nemiscatu pana cand pamentulu si lun'a se invertescu, dupa cum am vediutu, in jurulu lui.

Si ca se vi puteti inchipui marimea sórelui adeca, cã cât e de mare sórele, vi voui spune atât, cã pamentulu nostru cu luna cu tot, asia in departare cum e, lupotemu bag a in sóre — inchipuindu-ni cã acel'a ar fi golu — si totu-si ar mai remané mai odata atât'a locu dela luna pana la c oj'a sórelui, c at locu adeca au cuprinsu pamentulu si lun'a, bagandu-i pre amendoi in sóre.

Afara de pamentulu nostru, se mai invertescu si alte stele in jurulu sórelui, cari n'au lumin'a loru, ci aceea-ce o au, o capeta dela sóre, a buna- ra cã pamentulu nostru, apoi in jurulu fie-carui'a se invertescu mai multe luni, cã si lun'a n ostr'a, ér sórele stã in mediloculu loru, cã si unu Imperatu, impartindu-le fie-carui'a din lumin'a s'a. Asia se intempla cu acelea corpuri ceresci, precum se intempla in viéti'a acést'a; omulu neinvetiatu, trebuie s e se invert esca in jurulu celui invetiatu, imprumutandu dela acel'a lumin'a, de care are lipsa in viéti'a acést'a. Perindu omulu invetiatu vor peri cu elu si ceialti. Perindu sórele, vor peri si cealealte corpuri ceresci, cari se invertescu in jurulu seu.

Cã se-ni potemu apoi inchipui invertirea celorlalte corpuri in jurulu sórelui, ne vom folosi  erasi de omulu, carele m ana calulu in aria. Se dicemu, cã in jurulu celui omu se invertu mai multi cai asia : unulu e mai aprópe de elu, ér de vre-o c ati-va pasi dela acelu calu, mai departe, se afla altu calu si ér de vre-o c ati-va pasi se fie altu calu si asia mai departe, adeca, at ati, câte corpuri ceresci de acelea s'ar inverti in jurulu sórelui, ér in jurulu fie-carui calu, s e se inverta unulu séu mai multi manzi, dupa cum unulu séu mai multe luni se afla pre langa acelu planetu, dupa cum se mai numescu.

S'au aflatu apoi cu ochianulu, ca dieu, nu numai sórele nostru se afla pre ceriu si, cã nu numai in jurulu lui se invertescu alte stele, ci mai scie Ddieu bunulu c ati sori mai sunt pre ceriu, pre langa cari inca se invertescu mai multe stele cã pamentulu nostru, ér pre langa aceea mai multe luni. Va se dica, sunt mai multe gamedii de stele, preste cari mai mari sunt soriu loru.

S'au aflatu apoi, cã si acei sori cu stelele, cari se invertescu pre larga ei, inca se invertescu in jurulu unui punctu adeca in jurulu cui'va, ér acel'a e, carui'a trebuie se-ne inchi amu si se-i dicemu cu sant'a scriptura : „mare esti Dómne si minunate sunt lucrurile Tale.“

Gaisi'a, la 2. Ianuariu 1888,

Invetiatoriulu.

D i v e r s e .

* *Te-Deum.* Din partea comitetului provisoriu alu re uniunei f ameiloru romane din Aradu si provintia suntem rogati a anuci a, ca Marti in 9/21 Februaru la 10 óre nainte de amédi se va ofici a in biseric'a catedrala din Aradu invocarea spiritului santu, ér dupa terminarea servitiului divin se va deschide imediatu adunarea generala constituanta a re uniunei in sal'a mare a seminarului diecesanu.

* *Himen.* Elen'a Mocsonyi de Foen, nascuta Somogyi de Gy ngy os, veduva dupa Geoge Mocsonyi de Foen, comunica imbucarat orea scire despre cununi'a ficeii sale Georgin'a Mocsonyi de Foen, ce s'a celebratu in Budapest'a la 2 (14.) Februaru, cu Rudolf conte de Bissingen-Nippenburg, Cameraru c. r. si supratenente in res. alu Regim. de husari c. Radetzky Nr. 5, fiulu lui Anton conte de Bissingen-Nippenburg, Cameraru c. r. si capitanu in armata, cavaleru alu ordului corónei de feru cu dec. b., si alu Eleonorei contesa de Bissingen-Nippenburg nasc. contesa de Pergen. — Budapest'a in Februaru 1888. Felicit amu pre tener'a paruchia!

* *Medicu Romanu in Vien'a.* Suntem fericit i a anuci a ca Dlu Dr. Sterie N. Ciurcu, s'a instalatu definitivu in Vien'a, VIII. Alserstrasse 49, unde practis eza cu celu mai deplinu succesu. Prin vechile sale relatii cu somitatile medicale din capital'a Austriei, densulu póte fi de celu mai mare ajutoriu pentru pacientii Romani, cari se ducu se consulte ilustritatile facult atii de arolo; dar chiar acei'a din compatriotii nostri, cari n'ar voi séu n'ar put e sa paras esca tiér'a, potu prin Dlu Dr. N. Ciurcu sa consulte pe specialistii Vienesi, adresandu-i prin poste séu prin telegrafu istoriculu si simptomele b olei. Mai suntem pe de alta parte informati, ca Dlu Dr. Sterie N. Ciurcu are de gandu se deschida in Vien'a o casa de sanatate, destinata anume pentru cautarea pacientiloru Romani.

„Ilu felicităm si-i ur am celu mai deplinu succesu.“

* *Coru nou de plugari* s'a infiintiatu in comun'a Apateu, protopresviteratulu Ienopolei, comitatulu Aradului. Conducatoriulu corului acestui'a este dlu invetiatoriu substitutu Pavel Siiarteu. Corulu a cantatu intréga sant'a liturgia Dumineca in 30 Ianuarie a. c. cu deplina esactitate si spre deplin'a multumire a credinciosiloru.

Felicit amu atât pre conducatori, cât si pre coristi, precum si pre toti cei ce au contribuitu la realizarea acestei intreprinderi!

* *Multiamita publica.* Pentru biseric'a gr. or. din Cusisiu — in tractulu Vascului, carea in serbatorile Crăciunului a arsu dinpreuna cu tóte recuisitele, onoratulu

Comitetu parochialu din Micalac'a — la intrevierea domnului secretariu consist. Ignatiu Papp, — a dăruitu numitei biserici sorori din prisosulu loru două cărți bisericesci foarte folositoare, si anume: „Ochtoichulu bogatu“ si „Tipiconulu,“ care din urma nu se pôte capetá nici pentru bani.

Primésca deci atât onoratulu Comitetu din Micalac'a cât si domnulu secretariu si pe calea acést'a multiamita ferbinte din partea credinciosiloru pagubiti prin focu. — Beiusiu, 25. Ianuarius 1888. — Pentru comitetulu parochialu din Cusiisiu: *Vasilu Papp*, protopresviterulu Vascoului.

* *Érn'a.* S'au implinitu deja 8 septemani, de cand traimu intr'o iérna nendatinata si mai nepomenita in pártile nóstre. Septaman'a trecuta am avutu câteva dile mai calde, dar de ieri ér a inceputu a ninge, si nu sunt prospecte, cá se scapámu curendu de acést'a iérna grea.

* *Turnulu espositiunei din Parisu.* Lucrarile pentru ridicarea uriasului turnu pentru espositiunea din Parisu, desí frigulu in Franti'a este mai aspru ca ori si cand se continua cu multa ardóre din partea arhitectiloru angajati. S'a construitu pana acum primul etagiu si se speréza, ca pana la finea lui Iuliu se va ridicá si alu doilea. Paralehulu cu turnulu, ce se contruesce, se ridicá si unu balconu puternicu, pe care se asiéza materialulu de lipsa pentru turnu. Se crede, ca spelese acestui turnu se vor ridicá la suma de preste 8 milliône franci. Dar desí spelese sunt mari, cu atât mai mari vor fi folósele, ce le va aduce sciintii acestu monstru alu seculului nostru.

* *Tomulu alu II-lea din Geografi'a pentru scótele medii,* lucrata pe bas'a planului ministerielu mai nou, dupa D. Laky, de d-nii profesori din Brasiovu: *D. Fagarasiu* si *A. Barseanu*. Pretiulu unui esemplariu brosiuratu formatu 8 de 98 pag., este 50 cr. Editiunea lui H. Zeidner in Brasiovu. In urm'a dispositiuniloru mai noue ministeriale, tomulu de fatia este intocmitu astfelu, cá scolarii din Cl. I. gimnasiala séu reala se póta affá in elu intregu materialulu preserisu pentru clas'a loru, fara se fia siliti a-si cumpera dintr'odata unu intregu tractatu de Geografia. S'a adunatu adeca materialulu privitoriu la tierile europene, afara de regiunea Marei-Mediterrane, ér materialulu privitoriu la cele-lalte continente s'a lasatu pentru tomulu III.

* *Concert in Clusiu.* *Inteligenti'a romana din Clusiu* va dá unu concertu impreunatu cu dantiu, in favorulu „fondului pentru infvintiarea unei scóle romane de fetitie in Clusiu“, in 8 Martie st. n. 1888 in sal'a „Redutei urbane“. Inceputulu la 7 óre sér'a. Biuroulu comitetului arangiatoriu e compusu din; Presiedintele: Iuliu Coroianu, advocatu. Cassariulu: Tului Rosiescu. Controlorulu: Basiliu Podóba. Pretiulu intrarei: 2 fl. de persóna: 3 fl. de famili'a din 2 membri, ér pentru ceialalti de fiecare 1 fl.; unu biletu de feréstra seri'a I. 2 fl. 50 cr.; seri'a II. 1 fl. 50 cr.; de galeria 1 fl. Bilete se potu procur'a, pe langa aratarea acestui invitatoriu, in 7 si 8 Martie — in localitatea casinei romane din Clusiu (strada „bel-szén“ nr. 6.) — dela 10—12 si dela 2—4 óre si in sér'a concertului la cassa. La inceputulu pauzei celei mari 12 tineri — in costumu nationalu — vor presentá jocurile istorice: „Calusierulu“, „Romanulu“ si „Batut'a“. Oferte marinimóse, precum si suprasolvirile, se vor chitá cu multiamita pe cale diaristica. NB. Damele sunt rugate a preferi costumulu nationalu.

Concursu.

Prin decisulu Venerat. Consistoriu gr. or. oradanu dtto 28. Decemvre 1887. Nr. 1170. B., in parochi'a Ianosd'a, prot. Tincei — decretatá interimalminte de parochia protopresviterala — incuviintiendu-se aplicarea unui'a capelanu temporalu, pentru acestu postu se escrie concursu cu terminu de alegere pe 13/25. Martie a. c.

Emolumintele sunt: $\frac{1}{2}$ sesiune de pamentu aratoriu, jumetate din biru si din tóte venitele stolarie ce vor incurge dela 286 de case si cuartiru deocamdata esarendatu dupa putintia prin comun'a parochiala.

Alegendulu capelanu — dupa deschiderea si decretarea vre unei parochii mai acomodate de parochia protopresviterala, — va deveni parochu in Ianosd'a, dreptce: dela recurrenti, conform §-lui 4 din regulamentulu pentru parochii, se pretinde cualificatiune pentru parochiile de clas'a a II-a.

Recursele adresate comitetului parochialu, sunt de a se tramite subscrisului protopresviteru pana la terminulu espusu, per M.-Telegd in Körös-Jenő.

Ianosd'a, 26. Ianuarius 1888.

Pentru comitetulu parochialu:

Iosifu Vess'a, m. p.
protopresv. Tincei.

—□—

Pentru deplinirea statiunei invetiatoresci dela a II-a scóla paralela din **Sant-Miclausiulu romanu**, in protopresviteratulu Tincei; emolumintele sunt:

1) In bani gat'a 100 fl., 2) 15 cubule grâu mesteccatu, 3) 6 jugere de pamentu aratoriu clas'a I-a lucratu prin comuna, 4) 3 metrii lemne de focu, 5) o clae de fenu, 6) 4 trasuri pentru lipsele proprii, 7) jumetate din stolele cantorali, 8) cuartiru esarendatu prin comuna, — tóte aceste facu sum'a de 375 fl.

Aspirantii la acestu postu, au a-si trimitte recursele loru instruite conform „Statutului organicu“ si adresate comitetului parochialu, in 20 de dile dela prim'a publicare a acestui concursu, Rev. Domnu protopopu tractualu Iosifu Vess'a, in Körös-Jenő, p. u. Mezó-Telegd, (Bihar.)

Datu din siedinti'a comitetului parochialu tienuta in 16/28. Ianuarius 1888.

Pentru comitetulu parochialu:

Nicolau Boitiu, m. p.
presiedinte.

—□—

Se escrie concursu pentru ocuparea postului de invetiatoriu la scól'a de pranci din **Seceani**.

Salariu invetiatorescu: 420 fl. v. a. 12 fl. pausialu pentru conferintie, 5 fl. pausialu pentru scripturistica, 4 jugere de pamentu aratoriu, 40 metrii cubici de lemne din care se vá incaldí si scól'a, 1 fl. tacs'a dela inmormentarile unde va fi poffitu, cuartiru liberu spatiosu cu gradina intravilana; inse din acestu salariu va capetá emeritululu invetiatorlu Demetriu Perinu o pensiune anuala de 120 fl. si 8 metrii de lemne pana va fi in vietia.

Recurentii se-si astérna recursele loru adjustate dupa recerintia pana in 6 Februaru, a. c. subscrisului inspektorulu de scóle per Ving'a in Szécsány, si se se presenteze in vre-o Dumineca ori serbatóre in s. Biserica din locu, spre a-si aretá desteritatea in cantare si in tipicu.

Seceani, 10. Ianuarius 1888.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: IOSIF GRADINARIU, m. p.
inspektorulu de scóle.

—□—